

4944

Ի. ԱԿՈՒՐԱՑԵՐ

ՄԻՆԻԱՏԻՒՐՆԵՐ

(38)

Թարգմանեց
ՍԻՄ. ԲԱԲԻՆԱՆ.

155

891.93
Ա-41

Նոր-Նախիջևան
տպար. Ս. Յ. Ասադեանի.
1911.

891 93

Ի. ԱՎՈՒՐԱՏԵՐ

Ա-41/10

Այր

ՄԻՆԻԱՏԻՐՆԵՐ

(Արտատպութիւն «ԼՈՅՍ» շաբաթաթերթից)

1001
195
9

Թարգմանեց

ՍԻՄ. ԲԱԲԻՆԱՆ.

1-րդ նախիջեան

Տպարան Ս. Յ. Աւագեանի.

1911.

2002

2011

ԵՐԿՈՒ ԽՅՄՔ.

Երիտասարդ լատըզ գրող Ի. Ակուբատէրը ծնունդ է 1875 թուի դեկտեմբերի 31-ին Վա-
տըշական նորագոյն գրականութեան ամենա-
նշանաւոր ներկայացուցիչներից մէկն է նա: Նրա
ջանքերով իւրն անցել է տխուր հանգամանքնե-
րում: Նա ահա մասամբ նրանց շնորհիւ, մասամբ
էլ այն ծանր դարաշրջանի տալաւորութեան տակ,
որ ապրել է հարազատ ժողովուրդը, նրա պօէ-
զիայի քնարերգութիւնը մերթ կրում է իր վրայ
մի խաղաղ, թագցրած տխրութեան երանգաւո-
րում, մերթ յանկարծ դառնում է դայրոյթի մի ուժ-
գին հոսանք՝ չարութեան և անարդարութեան դէմ:

Զնայած նրա սիւժետների մոայլութեան՝
նրա պօէզիան լի է լաւագոյն, լուսաւոր աղա-
ղայի հաւատով, կարծեա թէ՛ հաստատելով այն
ճշմարտութիւնը, թէ՛ գաղափարի համար մղուած
կռոււմ նրանք, ովքեր մնում են մարտի դաշ-
տում, ոչինչ չեն կորցնում, որովհետեւ մահացած
էլ կարելի է յաղթող մնալ:

Մարդասիրութեան և արդարութեան գա-
ղափարները պաշտպանելով՝ նա, որպէս ինքի-
վիզուալիստ, հեռու է որ և է կուսակցական ո-
գուց, իսկ նրա շօշափած թեմաներն այնքան են
մօտիկ իր հայրենիքի շահերին, որ նա համա-
րեա ժողովրդական գրող է դառնի:

Նրա մինիատիւրներէց մի քանիսը՝ ամե-
նից աւելի ժողովրդականացածները, հաւաքուած
են մի ժողովածուի մէջ, որ կրում է «Աստղա-
փայլ գիշեր» վերնագիրը: Բացի այդ՝ նա գրել է
«Մարդը», «Սատանայի երազը» ֆանտազիան և
ուրիշները:

Ս. Բ.

1. ՄԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.

Գիտե՞ս արդեօք, բարեկամս, թէ ինչ է մենակութիւնը: Գեղ հմ հարցնում. ուզում հմ իմանալ՝ յաճախե՞լ է արդեօք այդ տարօրինակ հիւրը քեզ էլ:

Նա այժմ ինձ մօտ է: Ես անգոր հմ պատմելու, թէ որքան մոտայ է նա, որքան ծանր, երբ յենում է ուսերիս վրայ և գնում ինձ հետ: Բայց նա ունի մի անմեկին անոյշ բան, և ես, գտնուելով այդ թովքի ազդեցութեան տակ, ուրախութեամբ սեղմում հմ նրան կրծքիս, համբուրում հմ, հրճում և զգում հմ, թէ ինչպէս արցունքս է թափւում: Բայց դա հրջանկութեան, ուրախութեան կամ թախծի արցունք չէ, այլ մի արցունք, առանց որի չեմ կարող ապրել:

Գիտե՞ս արդեօք, թէ ինչ է նշանակում մենակ լինելը: Արդեօք կանգնած ես եղել երբ և իցէ մթութեան մէջ՝ երբ շուրջդ լուսիւն է տիրել՝ ամենքից մոռացուած, չհասկացուած և աչքաթոյզ եղած, ինչպէս մի խելագար, կեանքին անպէտք մի մարդ: Արդեօք ծանօթ է քեզ այն խենթ թախծի և այն իղձը՝ մօտդ մի էակ ունենալու, որի ուսի վրայ կարողանայիր թեքել զլուսի և պատմել նրան ամեն բան, ինչ որ երազել ես, ինչով տանջուել ես և թէ ուր ես

ձամբադ ուղղում. բայց պատմել այնպէս, ինչպէս այդ անում է երեխան իր մօր ձեռքերում, առանց վախենալու, որ չհասկացուած և չհասկացուած կը մնայ: Ա՛խ, ինչպէս սիրտդ այդ ժամանակ ապրել է ուղղում:

Մի պայծառ հայեացք, մի հպարտ միտք— ամեն ինչ այդ է կանչում այդ ժամին:

Շուրջդ մարդկանց ամբոխն է աղմկում. նրանք ուրախանում են, լալիս և վայելում երջանկութիւն— և այդ բաւական է նրանց համար: Բայց քեզ համար քիչ է այդ, դու չես կարող հասկանալ նրանց ուրախութիւնը և արցունքը. դու համակրութիւն չունիս— դա մենակութիւն է: Նա, ասես, սիրահարւում է վրադ, կախարդում է քեզ և արհամարհում, և դու այդ ժամանակ մենակ ես...

Եւ այդ ժամանակ նա սկսում է պատմել. դու լսում ես և չես հաւատում այդ հրաշալի պատմութեանը. նա նման է երեխայական հէքիաթների, որոնցով դու մաքրւում ես, զգում ես այնպիսի ուրախութիւն և երջանկութիւն, ինչպիսիները մինչ այդ չէիր տեսել: Դու մեծ ես դառնում, թախծդ այլ ևս չկայ, դու յաղթեցիր...

Դու դուրս ես գալիս մենակութեան կապանքներից սպիտակ զգեստով, այրող սէրը հոգումդ, կենսալի և անգոր: Մենակութիւնը քեզ կարծես գերեզմանից արթնացրից— այդպէս է նա:

Ծանօթ է արդեօք քեզ, ընկեր, այդպիսի մենակութիւնը:

II. ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆԸ.

Իմ աղքատութիւն—բանտի փոքրիկ լուսամտափեց ես նայում եմ կեանքի տօնի վրայ: Ուրախ մարդիկ խմբերով գնում են լուսաւոր ուղիներով. և լսում եմ ես, թէ ինչպէս նրանց սրտերը երջանկութեան և ուրախութեան լեզուով են խօսում: Տեսնում եմ, թէ ինչպէս քամին համբուրում է ծաղիկոյ ծառերը, և ինչպէս նրանց վրայից ընկնում են մաքուր արցունքերը:

Ես տեսնում եմ արեգակը:

Տեսնում եմ նաև կապոյտ հրկիւնքը՝ ձիւնափայլ աստղերով և երկնքի հեռում քնած ամպը:

Եւ հոգիս լալիս է, որովհետեւ այդ բոլորը տեսնում եմ փոքրիկ լուսամտափեց. ես բանտում եմ:

Բայց իմ ոյժերն սկսում են զարթիլ, և իմ ցանկութիւնների անսահման երզը ձգտում է դէպի աշնտեղ... դէպի լայն, լուսաւոր և մաքուր կեանքը: Խենթ թախիծն ընդգրկում է ինձ, և ամեն ինչ ինձ չնչին է թւում: Ո՞վ կարող է արգելել ինձ: Ես կ'երթամ...

Բայց իմ դիտաւորութիւնները ջարդւում են, կարծես զարնուելով սմուր, երկաթէ վանդակի, և ես նայում եմ ու չեմ հաւատում ինքս ինձ. ես շղթայուած եմ: Հագիս—հին ցնցոտիներ, անգամներս թմրել են, և իմ բանտում ցուրտ է:

Աղքատութիւն...

Ինձ մօտ է կանգնած նա՝ կեղտոտ, գորշ և լրբաբար ծիծաղելով, զրկում է ինձ և խեղդում իր ոսկրոտ ձեռքով...

Այդպէս անցաւ իմ ջանքերս: Եւ իմ նա երկար օրեր ու տարիներ բռնած էր ունեցել նեղ հիւղի մէջ...

Ինչ էլ լինի՝ մի անգամ ես կը հեռանամ նրանից: Այժմ ես աւելի ոյժ ունիմ, ես պէտք է ձողոպրեմ...

Ես ուզում եմ ցայտմանայտ մի երջանկութիւն և աղատութիւն վայելի:

Աղքատութիւն...

Եւ, վերջապէս, ոսկին կը գնդգնդալ իմ գըրպաններում. իմ ձեռքերը կը լեցուին մարգարիտներով, ինձ թոյլատրուած կը լինի ապրել:

Եւ այն ժամանակ ես կ'երթամ նրա—աղքատութեան—մօտ, կը ձգեմ մարգարիտն ու ոսկին նրա ոտների մօտ, իսկ ինքս կը հեռանամ՝ մենակութեան մէջ լալու կորցրած ջանքերս: Եւ այն մաքուր ու անմեղ էակների համար, որոնց արցունքները թափուել են նրա բանտում...

Նոյն իսկ ամբողջ աշխարհի ոսկով ես այլ ևս չեմ գնի նրան. բացի դրանից՝ ալիւր գլխի համար ջանքերս ինձն ուրախութիւն չէ,—նա թաղուած է աղքատութեան բանտում:

III. ՍԱՐՆ Ի ՎԵՐ

Մառախոճըն է մեր ետևում՝ մեղանից ցած —աշնանային պաղ, անթափանց մառախուղը: Ինչպէս գիշերային ուրուական, նա ծածկում է երկիրը իր լայն թևերով: Գերեզմանային լուծութիւն և մահ է շնչում նա... Մեր դիմացը լեռն է կանգնած՝ անհաւասար, ժայռոտ մի կոյտ:

Եւ մենք ուզում ենք երևել սարն ի վեր,—մենք գնում ենք: Ո՛չ, մենք չէինք ուզում. մի անծանօթ ոյժ, փոթորիկի նման, տարաւ մեզ և

վեր բարձրացրեց, իսկ մենք միայն մի զգացմունք, մի խօսք գիտէինք. «սարն ի վեր»:

Ժամանակ առ ժամանակ մենք կանգ ենք առնում և յետ նայում՝ այն թանձր մառախուղի վրայ, որից դեռ նոր դուրս եկանք: Լաւ էր արդեօք այնտեղ: Հէնց այնտեղ դեռ շատերն են մնացել. նրանց համար տանք է այնտեղ և հանգիստ... Հանգիստ: Ո՛չ, մենք հանգստութիւն չենք կամենում նրանց: Մենք փնտրում ենք այն էակի համբոյրը, ով մեր հոգում վառեց ցանկութիւնների յաւերժակէզ հուրը և կանչեց և հրապուրեց մեզ գնալ հեռու ու աւելի հեռու, սարն ի վեր: Նա մեզ երջանկութիւն խոստացաւ, այնպիսի երջանկութիւն, որից նոյն իսկ լացիք էր գալիս:

Եւ մենք գնում ենք սարն ի վեր, մենք՝ մենակ, առանց ընկերների և ճամբի... Մեր շուրջը չկայ կեանք և լոյս, միայն քրքիջ ու ծանակներ են հասնում մեզ ներքեից. դրանք կուշտերի և յիմարների ծիծաղներն են—նրանք յետ են կտնչում մեզ...

Մառախուղն աւելի վեր է բարձրանում և ծածկում է մեր ճամբան. մութն՝ ինչպէս ցանց՝ պատում է մեզ. խաւարը և կասկածները նստում են մեր հոգու վրայ, մեր կրծքերը յոգնում են, ոտքներս հաղիւ ենք քարշ տալիս և մենք հանգիստ ենք առնում քարէ ժայռի վրայ, մենակ, երկնքի ու երկրի մէջ տեղում: Իսկ ցածում հընչում են անողորմ կերպով. «կը մեռնէք անպատում, այ խենթեր»:

Բայց մենք գնում մենք բարձր ու աւելի բարձր: Մեր հոգում մենք ուրախանում ենք, որ մենակ ենք, յոգնածութիւնն ախորժելի է մեզ.

մենք կարծես երեխաներ ենք՝ լի հաւատով դէպի մեր ոյժերը, առանց հոգսերի և արցունքների... Այնտեղ՝ դէպի ազատ հեռուն, այնտեղ՝ դէպի վեր: Իսկ յետոյ:

Մենք արդէն այնտեղ ենք: Մառախուղը պատել է ստորոտը, անհուն լարձր սարը վերջացաւ, և մենք կանգնած ենք նրա զագաթին:

Արեւ և լոյս: Հարաւային քամի: Ծաղիկներ ընկնում և ցնծութիւն: Ընդարձակութիւն և շողափայլ հեռուներ: Յաւերժական ընդարձակութիւն և յաւերժական զարթոն: Մենք անմահ ենք: Մենք աստուածներ ենք: Մենք հասանք նպատակներին, այժմ մենք տանն ենք...

Ինչպէս եկանք,—մենք չգիտենք. բայց գիտենք այն, որ հազար անգամ աւելի կը գնայինք—այնպէս լաւ էր սարն ի վեր գնալը:

IV. Ինչո՞րի ՆՍ ՍԻՐՈՒՄ ԻՆՉ...

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ՝ խենթութեան մարդու: Գիտեմ արդեօք ես, թէ որտեղ են բռնում վարդերը, որ նրանցով զարգարեմ քո մազերը և ջահէլ կուրծքդ: Գիտեմ արդեօք ես անոյշ խօսքեր, որպէս զի մենակութեան մէջ շըշնջամ ականջիդ, երբ կամենաս ցնորել:

Ես ոչինչ չունիմ,—ոչ ծաղիկներ, ոչ փաղաքանքներ, ոչ համբոյրներ... Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ: Երազում ես արդեօք սարքիլ քո «բունիկը» մի զիւրալի անկիւնում, երազում ես արդեօք խաղաղ, երջանիկ կեանքի մասին, որն անցնում է, ինչպէս աշնանային դալուկ, խաղաղ օրը.— ոչինչ, ոչինչ չունիմ ես:

Ինձ ծանօթ է ժայռերի և անդունդների միջից անյնող ճանապարհը, ես սիրում եմ խաւարը, գիշերը և մեհակութիւնը, ուզում եմ յաւէտ ճանապարհորդել, ըզձում եմ յաւէրժական մարտերի եւայդ կռիւը վաղ թէ ուշ ինձ կը քաշէ դէպի իր դիակներ յայրը, և ես կը փռեմ այնտեղ՝ մինակ, մոռացումով... Ո՞վ այն ժամանակ կը շոյէ քո դուռը և կը խօսէ սիրոյ մասին: Ինչի՞ համար ես սիրում ինձ՝ հիւանդ մարդու: Գնա այնտեղ, ուր աշխարհն է ծաղկում, ուր առողջ, սիրափափագ մարդիկ ծաղկենք եւ քաղում և երգեր երգում,—այնտեղ դու կը գտնես քո գարունը: Բայց իմ կողքին սէրդ կը մօրի, ինչպէս կրակը գիշերուայ մթնում, և ոչ ոք կարող չի լինի նրան արծարծել և պայծառ բոց դարձնել: Սիրոյ համար պէտք է հանգստութիւն, կանաչ ընդարձակութիւն և ոսկի, իսկ ես աղքատ եմ. իմ միակ գանձը իմ մտքերն են, բայց նրանք խենթ են: Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ: Փախիր, փախիր ինձանից:

Թէ՞ այնուամենայնիւ ուզում ես սիրել ինձ և հասկանալ: Ուզում ես սիրել ինձ, իբրեւ մի ցնորք, կամ վաղուց մոռացուած մի ինչ որ բան: Այո, այն ժամանակ ես չեմ հարցնի, թէ ինչո՞ւ ես սիրում ինձ, այլ կ'զգամ մօտս մի միակ աւրարած, որի տաքուկ շնչից կը կենդանանայ տաք աշխարհը և կը ծաղկի ու կը ժպտայ ինձ: Այն ժամանակ ես կ'ապրեմ, կը դառնամ մեծ և հզօր, և ոչ ոք չի իմանայ այն ոյժը, որն ինձ վերացրեց. իսկ դու, ընդհակառակը, կը խամբես, կը թօշնես և կ'ողբաս քո սիրոյ համար...

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ, քանի որ քեզ դուր չեն գալիս արցունքները և վիշտը: Արցունքներ

և վշտի վրայ ծիծաղում է աշխարհը. նա ծիծաղում է նմանապէս քո և իմ վրայ...

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ:

V. ԺԱՅՌԻ ՎՐԱՅ

Անշաղի ու անսահման բարձր է կապուտակ երկինքը, իսկ նրա խորքերում վառուած է արեգակը: Եւ՝ որպէս թախծի և ուրախութեան բանքներն՝ Աստուած գիտէ, թէ՞ սրտեղից եկած, սպիտակ ամպեր են այդ անդունդի վրայով լողում՝ խաղաղ, ասես կիսաքնի մէջ, ցաւով գրկուած. նրանք չեն կարող ընթանալ ազատ ճանապարհով—նրանց տանում են հողմերը...

Ներքեւում իր երախն է բացել անդունդը, մթին, անհանգիստ անդունդը: Կրաքարի շերտերի միջից ճամբայ է կտրում «սեպը Դիման», և յորձանք է տալիս ու շտապում է, ասես, ելք փնտրելով:

Անդունդի վրայ կախուած անկենդան ժայռերը, ինչպէս լեռնային ոգիներ, քննասիրաբար հետևում են նրա ընթացքին: Ալիքները զարնւում են նրանց, լաց են լինում և իրենց արտասուքներով լուանում ժայռերի ստորոտները, ազատութիւն խնդրելով և չորացած երկրի վրայ թափուել կամենալով: Բայց չեն հասկանում ժայռերը նրանց. պաղ են նրանց կրծքերը, նրանք միայն անդորր գիտեն:

Կարծր ժայռի վրայ, երկնքի և երկրի միջև, կանգնած է մի ոչ բարձր, ուստալից փիճի: Նա խճրն է արձակել ժայռի ճեղքերում իր արմատները, որոնք գրկելով նրան ամեն կողմերից,

ծծում են քարէ զանգուածի կենսատու հիւթերը: Այդ արմատները ձգւում են դէպի անդունդը. նրանք ուզում են անցնել քարերի միջով, քաշել նրա խորքի տամկութիւնը, գէթ մի անգամ յագեցնել իրանց ծարաւը և մոռացուել զով ջրերի մօտ:

Ժայռի մէջ նրանք փոսիկներ են փորում և գերբնական մի ոյժով շտապում են ներքև. այնտեղից լսւում է վտակի աղմուկը—մանրիկ, թոյլ արմատիկների ըղձալի երգը... Այնտեղ բաղկող փաթաթումէ ժայռին, բնում են ջրային ծաղիկներ, մութ-կանաչ թմբիներ և կաղնիներ, այնտեղ պարում են էլֆեր, և երգում են սոխակներ... Իսկ աւելի խորում—անդունդն է... հարիւրաւոր տարիներ են արդէն, որ նրան փրկում են մանրիկ արմատները և՛ չգտած՝ մեռնում են ժայռերի կրծքին...

Իսկ ժայռի վրայ արեգակն իր շողերն է առատօրէն թափում: Նրանք համբուրում են փիճու կանաչ ոստերը, կանչում են վեր բարձրանալ—դէպի անդրամպեայ բարձունքը... Այնտեղ նրանք կը զրուցեն միայն իրար հետ և արհամարհանքով կը նայեն երկրի վրայ, ուր ապրում են այնքան անպէտք արարածներ, առանց զգալու մի չնչին կարիք արեւի և ազատութեան:

Հարիւրաւոր տարիներ են արդէն, որ արմատները ճամբայ են փորում իրենց համար ժայռի մէջ և հարիւրաւոր տարիներ են, որ վեր է ձգտում փիճին, ասեա աղօթելով: Բայց նա այդպէս էլ կը մնայ՝ խղճուկ, փոքրիկ և կռացած... Մռայլ է հնչում նրա սօսափիւնը, բայց ժայռը ոչինչ չէ զգում. նրան ծանօթ է միայն յաւերժական անդորրը...

Յաւէտ երկնքի և երկրի միջև: Առանց փրկութան, անդորրի և ելքի: Երկնքի և երկրի միջև, ժայռի վրայ ևս դու էլ, իմ կեանք:

VI. ԱՍՏՂԸ

Երկինքը մինչև հեռուները զարդարուած է աստղերով: Երկինքը մեռածի պէս լուռ է:

Զով հովիտներ. զով են սարերը. ամեն ինչ նայում է աստղերին:

Մռթ է երկրի վրայ. նա քնած է, որովհետև բոլոր աստղերն այնտեղ են՝ վերևում:

Բայց իմ կրծքում ես ցաւ եմ զգում. նրա տակ ասող կայ: Այդ աստղը սիրտս է: Նա վառւում է:

Ես կրում եմ անասելի տանջանք և գիշերը հանգիստ չեմ գտնում: Իմ աստղը փափագում է գեղեցկութիւն և ճշմարտութիւն. նա վառւում է իմ կրծքի տակ, և ես ցաւ եմ զգում...

Հանգիւր, իմ աստղ, ես անդորր եմ ուզում:

Բայց նա վառւում է, և ես սիրում եմ նրան. նա էլ աւելի պայծառ է դառնում, իմ սէրն աճում է, իսկ նրա հետ մէկտեղ և՛ ցաւս, մեծ՝ ինչպէս աստղոտ երկինքը...

Հանգիւր, իմ աստղ, ես անդորր եմ ուզում:

«Բանի խաւար կայ, կան և աստղեր. ես կը հանգչեմ այն ժամանակ, երբ կը ծագի քո մեծ արեւը», և նա վառւում է մաքուր, լուսաւոր կերպով և փափագով...

Վառուիւր իմ աստղ, ես կամենում եմ քո մեծ ցաւը, կամենում եմ քո երջանկութիւնը:

VII. ԴՈՒ ՄԵՆԱԿ ԵՍ

Դու մենակ էիր, երբ ջահելութիւնը առանց ուրախութիւնների, պաղ, քեզ հետ էր գնում:

երբ կոխը, տխրութիւնը և արցունքները փայ-
փայում էին քեզ: Քեզ համար վայելչութիւն էր
կռուելը և տանջուելը...

Դու մենակ էիր...

Դու մենակ էիր, երբ թախծի մէջ, ինչպէս
խղճուել բոյսը ջերմանոցում, ձգտում էիր դէպի
արեգակի լոյսը: Հին ցնցոտիները ծածկում էին
քո կուրծքը, երբ դու ցնորում էիր յաղթանակի
մասին... Ո՞վ էր այն ժամանակ հասկանում քո
հոգին, ով էր շնչում նրան սփոփանքի քնքոյշ
խօսքեր: Ո՞վ էր, որպէս ասող, նրա խորքը թա-
թափանցում

Դու մենակ էիր...

Դու մենակ ես... Ա՛խ, հպարտութիւնն ըն-
կեր չէ փնտրում իր համար—և ռիտեղ կը գտնես
այնպիսի մէկին, որ կարողանար հոգուդ ամենա-
նուրբ լարերին դիպչել և երգել մի երգ, քոնին
հարազատ: Դու մենակ ես, երբ երկիրը լողում
է արեգակի լոյսի մէջ, և երբ անուշաբուրում
են ծաղկած դաշտերը... Դու մենակ ես, երբ
հրաշալի գիշերները կանչում են երկրի գաւազ-
ներին վայելել երջանկութեան համբոյրը, և երբ
ասողերը վառում են գիշերային մթնում,
ինչպէս քո թաղուն մտքերը:

Դու մենակ ես և՛ այն ժամանակ, երբ քո
հոգին ազատութիւն է խնդրում, երբ Ամենազօ-
րը խոնարհեցնում է քո հպարտ գլուխը, և երբ դու
ուզում ես լաց լինել այն արցունքների և անէծք-
ների համար, որոնք երկրի հովիտներում կան...

Դու մենակ ես:

Ասես տաճար է քո հոգին. նա ծաղկում է
անմեղ ծաղիկներով, և նրա ձայները հալում
են, ինչպէս մի անոյշ նուազ. բայց մարդիկ սառն

են խօսում քեզ հետ: Ոչ ոք չկայ, ա՛խ, ոչ ոք,
որ քեզ մտերմական ձեռքով գրկէր և կամացուկ
շնչար. «քեզ, իմ մտերիմ, ես հասկանում եմ»:

Դու յաւէտ մենակ ես:

Դու մենակ կը լինես, երբ կռում յաղ-
թում, յոգնած՝ կը հանգստանաս, երբ սիրտդ
աղիողորմ լաց կը լինի իր կորստի համար—
կեանքի երջանկութեան համար:

Ի՞նչ ազատութիւն քեզ այստեղ մենակ ա-
պրելու: Ինչպիսի՞ լուծութիւն է թագաւորում քո
հոգու մէջ. դու գնում ես նոր աշխարհ որոնե-
լու... Ամեն ինչ թւում է յոգնած, մեռած, միայն
մի բան է ապրում—քո հպարտ «եսը»:

VIII. ԿԵԱՆՔԸ.

... Եւ ինչպէս որ մութ, պաղ ամպն է ծած-
կում երկինքն ու արեւը, ճիշտ այդպէս ինձ հե-
տամուտ է լինում միշտ միևնոյն միտքը, միև-
նոյն հարցը՝ յաւէտ անլուծելի, ձանձրացրած,
բայց անտրոհ մեծ: Հազար անգամ է նա ինձ
մօտ եղել, կարծես պարտապանի մօտ... Գալիս
է՝ ինչպէս գիշերային ուրուական, նստում է
կողքիս և շնչում. «խօսենք»... Որպիսի՞ սար-
սափ, որքան թախիժ այդ «խօսենք» խօսքի մէջ...
Լաօկոնի օձերը չէին կարողանայ խածնել ա-
ւելի ցաւազդեցիկ, քան այդ խօսքը. ես ամ-
բողջովին գողում եմ, ուզում եմ վեր կենալ և
փախչել այդ հարցից, շնչել մայիսեան թարմ օդը
կապոյտ երկնքի տակ և մոռանալ, որ ես ար-
դէն մի անգամ ապրել եմ աշխարհում:

Բայց չկայ մայիսեան մաքուր օդ, և ես հա-
մոզում եմ որ փախչելը զուր է և անօգուտ...

Մի անգամ որ հաւատացի, թէ կարելի է փախ-
չել կեղտոտ երկրից և հիւանդ մարդկանցից,
այդ իսկ հարցը, որն այժմ կապում է ինձ իր
շղթաներով, սղանեց իմ հաւատը:

Եւ այժմ նա՝ ինչպէս գիշեր՝ գալիս է իմ
ետեից և կրկնում է իր յաւէտ փորձող «խօ-
սենք»-ը... Ես լուռ եմ, իսկ նա շշնջում է...

«Միթէ՞ հերիք չէ քեզ համար, դու՛ հիւանդ
երեւակայութիւնով մի խենթ: Չե՞ն երևում ար-
դեօք վրադ կեղծիքի ու աղտեղութեան հետքեր:
Եւ դու ծիծաղում ես այդպիսի կեանքի վրայ...
Միթէ՞ դու մուրացիկ չես, որին ամեն ոք՝ մօ-
տից անցնելիս, փշրանքներ է ձգում, և չե՞ն տը-
րում արդեօք քեզ կուշտ և ազնիւ մարդիկ իրանց
ոտներով ..

Այն ամենը, ինչ որ դու փնտրում ես—ե-
րեւակայութիւն է, պատրանք: Միթէ՞ դու չե՞ս
հասկանում, որ կեանքի յորձանքը կարող է քեզ
ոչնչացնել մի ակնթարթում...»

Այն ժամանակ կրծող ցաւը տանջում է ինձ:
Է՛լ չեմ ուզում լսել, լաւ է մեռնել: Ես շտա-
պում, գնում եմ—ուզում եմ խոյս տալ ամեն
ինչից: Բայց երբ՝ յոգնած՝ գլուխս եմ թեքում,
նա՛ մեծ, անյաղթելի՛ իմ հարցը նստում է կող-
քիս և նորից շշնջում. «խօսենք»...

Բայց ես ոչինչ չեմ ուզում. իմ բոլոր ան-
դամները կարծես շղթայուած են: Ես թոյլ եմ
տալիս նրան խօսել և սկսում եմ հաւատալ, որ
չկայ մի ուրիշ կեանք, բացի այս փոքրիկ, տխուր,
կրքերով լի կեանքից:

Եւ ես մոռացում եմ ուզում: Ուզում եմ
մահ և անդորր:

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

Քարտեանի հասցին

Ялта, Набережная аптека

Симеону Бабіану.